

o. Przemysław Michowicz

 <https://orcid.org/0000-0001-5642-8522>

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

 <https://ror.org/0583g9182>

 <https://doi.org/10.15633/9788383700755.08>

„Nieskazitelna stanowczość” ustawodawcy w obliczu przestępstw pedofilii popełnionych przez osoby konsekrowane. Uwagi praktyczne¹

Penalizacja czynów o charakterze pedofilskim nie dotyczy wyłącznie skrajnie negatywnego działania duchownych, ale może odnosić się również do postaw osób konsekrowanych, które podejmują różnorodną aktywność duszpasterską obejmującą troskę o wychowanie i edukację dzieci i młodzieży, a także osób niepełnosprawnych. Przypomina o tym fakt niedawnej nowelizacji przepisów

¹ Tytuł nawiązuje do przemówienia papieża Franciszka wygłoszonego na zakończenie szczytu nt. pedofilii w Kościele; por. *Discorso del Santo Padre Francesco al termine della Concelebrazione Eucaristica*, Sala Regia 24 febbraio 2019, pkt 2, https://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2019/february/documents/papa-francesco_20190224_incontro-protezioneminori-chiusura.html (dostęp: 17.10.2023).

Księgi VI kodeksu prawa kanonicznego², w którym ustawodawca wyraźnie grozi sankcjami osobom konsekrowanym (nie tylko duchownym, jak było dotąd) jako podmiotom mogącym się dopuścić przestępstw przeciwko osobie małoletniej lub dorosłej, lecz bezbronnej³. W nowej hipotezie kreowanej w kan. 1398 §2 KPK z 2021 roku, ustawodawca otoczył pożądaną ochroną prawnokarną małoletnich i bezbronnych, grożąc karą pozbawienia wszelkich urzędów i innymi sprawiedliwymi sankcjami tym konsekrowanym, którzy dopuszczają się czynów pedofilskich ujętych w zamkniętym katalogu przestępstw statuowanych w § 1 1–3° rzeczony normy. Tak sformułowany zapis jest efektem ponad dziesięcioletnich prac legislacyjnych i koniecznych zmian w materialnym kanonicznym prawie karnym. Przywołany powyżej przepis jest zatem wyrazem trudu ustawodawcy w poszukiwaniu optymalnych rozwiązań, ponieważ łączy dotychczasowe regulacje prawne z normami autorstwa Kongregacji Nauki Wiary, znajdującymi się do momentu nowelizacji z 2021 roku w dokumentach pozakodeksowych⁴.

Zasadność podjęcia tematyki karalności przestępstwa pedofilii w kontekście szeroko rozumianego zaangażowania duszpasterskiego osób konsekrowanych wynika z konieczności aktualizacji piśmiennictwa w związku z nowelizacją materialnego prawa karnego, zwłaszcza w pragmatycznym aspekcie tego zagadnienia. Z uwagi na fakt, że naruszenia *contra sextum* przeciwko małoletnim oraz bezbronnym są przestępstwami w rozumieniu prawa kanonicznego,

- 2 Por. Franciscus PP., *Constitutio apostolica Pascite gregem Dei qua Liber VI Codicis Iuris Canonici reformatur*, 23.05.2021, „L'Osservatore Romano” 1.06.2021, s. 2–4.
- 3 Mimo że w literaturze przedmiotu częściej spotyka się przymiotnik „bezradny” (wł. *vulnerable*), wydaje się, że właściwszym polskim tłumaczeniem jest termin „bezbranny”. O ile pierwsze określenie oznacza nieumiejętność poradzenia sobie w trudnej sytuacji, jakąś formę bezsilności, o tyle drugie określenie implikuje całkowity brak możliwości obrony i dlatego – w kontekście reformy prawa karnego – w opinii piszącego jest właściwszym tłumaczeniem (por. pkt 1.3).
- 4 Por. Congregatio pro Doctrina Fidei, *Normæ de gravioribus delictis*, 21.05.2010, art. 6, § 1, „Acta Apostolicae Sedis” 102 (2010), s. 419–434 (dalej: SST z 2010 roku).

właściwą instytucją prawną aktualizowaną w przypadku wyczerpania jego znamion przez osobę konsekrowaną jest wydalenie obowiązkowe, o którym mowa w kan. 695 KPK z 2022 roku i następnych⁵. Niniejszy przyczynek jest próbą prezentacji praktycznej warstwy przedmiotowej tematyki.

Tytułem wstępu, należy wpierw doprecyzować dwie fundamentalne kwestie: (a) materię przestępstwa i (b) sposób procedowania w przypadku zaistnienia wiarygodnego oskarżenia. W pierwszej kolejności trzeba przypomnieć, że (a1) od 2010 roku ustawodawca kościelny dołączył do katalogu przestępstw trzy nowe hipotezy czynów zabronionych względem osób małoletnich⁶. Chodzi o nabywanie, przechowywanie (także czasowe) lub rozpowszechnianie przez duchownego, w celach lubieżnych, materiałów pornograficznych przedstawiających małoletnich poniżej 14. roku życia (od 1 stycznia 2020 roku wiek został poniesiony i teraz dotyczy się to wszystkich małoletnich poniżej 18. roku życia). Druga uwaga w tym samym zakresie odnosi się do dyspozycji wyrażonej w art. 1 i 7 motu proprio *Vos estis lux mundi*, według którego – od 1 czerwca do 20 grudnia 2019 roku – powyższe przestępstwa popełnione przez duchownych lub członków instytucji życia konsekrowanego bądź stowarzyszeń życia apostołskiego podlegały kompetencji właściwych Kongregacji⁷. Warto podkreślić, że od 1 stycznia 2020 roku, w odniesieniu do duchownych, rzeczzone przestępstwa przynależą wyłącznie kompetencji Dykasterii Nauki Wiary, mimo że treść nowej normy statuowanej w kan. 1398, § 1 2–3° KPK z 2021 roku poszerza ich materię. Nie ulega wątpliwości, że właściwość Dykasterii Nauki Wiary ogranicza się wyłącznie do duchownych dopuszczających się

5 Por. Franciscus PP., *Litterae apostolicæ motu proprio Recognitum Libri VI quibus can. 695 § 1, Codicis Iuris Canonici immutatur*, 26.04.2022, „Communicationes” 54 (2022), s. 96.

6 Por. art. 6, § 1, 2° SST z 2010 roku.

7 Por. Franciscus PP., *Litterae apostolicæ motu proprio Vos estis lux mundi*, 9.05.2019, „Acta Apostolicæ Sedis” 111 (2019), s. 823–832.

przestępstw, o których mowa w art. 6 motu proprio *Sacramento-
rum sanctitatis tutela*, co potwierdza także aktualny stan prawny
znowelizowanych norm motu proprio *Sacramentorum sanctitatis
tutela* (art. 6, 2°) promulgowanych 7 grudnia 2021 roku⁸. Ozna-
cza to, że członkowie instytutów życia konsekrowanego bądź sto-
warzyszeń życia apostołskiego dopuszczający się przestępstw *con-
tra sextum* przeciw osobom małoletnim i bezbronnym są wyjęci
z postanowień rzeczonyj ustawy. Mając na uwadze przepisy prawa
dotyczące osób konsekrowanych o statusie świeckim, należących
do Kościoła łacińskiego (por. kan. 695 KPK z 2022 roku i następ-
ne), popełnienie przestępstwa przeciwko VI przykazaniu Dekalogu
z osobą małoletnią lub bezbronną może skutkować (b1) obowią-
zowym wydaleniem z instytutu zakonnego. Mimo że osoba kon-
sekrowana popełniła przestępstwo, wydalenia nie można nazwać
w sposób bezsporny karą *sic et simpliciter*⁹; jest ono raczej aktem
władzy najwyższego przełożonego zakonnego, który zobowiązany
jest do przestrzegania postępowania administracyjnego określo-
nego przez kan. 695 § 2, 699 i 700 KPK. Te same zasady znajdują
zastosowanie względem definitywnie inkorporowanych członków
instytutów świeckich i stowarzyszeń życia apostołskiego w myśl
dyspozycji kan. 729 i 746 KPK¹⁰.

8 Rescriptum ex audientia SS.mi: Rescritto del Santo Padre Francesco con cui ap-
prova le Norme sui delitti riservati della Congregazione per la Dottrina della Fede,
07.12.2021, „L'Osservatore Romano” 8.12.2021, s. 6.

9 Por. Dykasteria Nauki Wiary, *Vademecum dotyczące wybranych kwestii procedu-
ralnych w zakresie postępowania w przypadkach nadużyć seksualnych popełnia-
nych przez duchownych wobec małoletnich*, wer. 2.0, 5.06.2022, art. I. 8, [https://
www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/ddf/rc_ddf_doc_20220605_
vademecum-casi-abuso-2.0_pl.html](https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/ddf/rc_ddf_doc_20220605_vademecum-casi-abuso-2.0_pl.html) (dostęp: 17.10.2023).

10 Por. T. Wytrwał, *Kościelny modus procedendi w przypadku pedofilii*, „Prawo Ka-
noniczne” 52 (2009), nr 1–2, s. 229; T. Jarząbek, *Przestępstwa seksualne wobec ma-
łoletnich w prawie kanonicznym*, „Biuletyn Stowarzyszenia Kanonistów Polskich”
29 (2019) nr 32, s. 76.

1. Przesłanki wydalenia *ex can. 695 KPK z 2022 roku*

Przechodząc do praktycznego komentarza przesłanek wydalenia zakonnika z instytutu wyrażonych w dyspozycji kan. 695 KPK z 2022 roku, należy wyjaśnić, że chodzi o wskazanie tych faktów i okoliczności, które warunkują dopuszczalność wszczęcia i dalszego procedowania postępowania wydalającego pozwalającego na rozstrzygnięcie kontrowersji. W komentowanej kwestii merytoryczne rozpoznanie kontrowersji będzie możliwe po zaistnieniu znamion przestępstwa taksatywnie określonego przez ustawodawcę, co – uwzględniając szczegółową tematykę prezentacji – obejmuje materię czynów dotyczących przedmiotu VI przykazania Dekalogu z osobami małoletnimi i bezbronnymi. Z racji niedawnej nowelizacji prawa karnego i konieczności konkordancji numeracji poszczególnych kanonów, warto przytoczyć *in extenso* treść § 1 komentowanej normy: „*Sodalis dimitti debet ob delicta de quibus in cann. 1395, 1397 et 1398, nisi in delictis, de quibus in cann. 1395 § 2–3, et 1398 § 1, Superior maior censeat dimissionem non esse omnino necessariam et emendationi sodalis atque restitutioni iustitiæ et reparationi scandali satis alio modo consuli posse*”. Należy zauważyć, że uznaniowość ostatecznej decyzji przełożonego odnosi się wyłącznie do hipotezy, o której w kan. 1395, § 2–3 oraz 1398, § 1 1–3° KPK. Taki stan rzeczy może budzić zasadne wątpliwości, ponieważ w komentowanej hipotezie ustawodawca przyznaje przełożonemu zakonnikowi prawo wyboru rozstrzygnięcia kontrowersji na korzyść sprawcy, o ile zaistnieją inne realne sposoby zaradzenia poprawie postawy zakonnika, wyrównania naruszonej sprawiedliwości i naprawie wywołanego zgorszenia. Jednocześnie ustawodawca zobowiązuje przełożonego do wnikliwego i wszechstronnego przedstawienia racji i argumentów, którymi kierował się w konkluzjach swego rozumowania. Motywy decyzji uznaniowych nie mogą być zatem zupełnie arbitralne i dowolne, lecz winny opierać się na przesłankach o charakterze prawnym i faktycznym. Istotne zatem będą wszystkie wiążące dla

sprawy okoliczności¹¹. Uzasadnienie decyzji może mieć szczególne znaczenie w przypadku jej ewentualnej instytucjonalnej kontroli bądź rewizji, gdzie brak prawidłowego umotywowania nie pozwala ustalić, czy doszło do przekroczenia granic swobodnego uznania (*v. infra*).

1.1. Znamię czasownikowe przestępstwa

Z brzmienia kan. 1398, § 1 1° KPK z 2021 roku wynika, że kościelny ustawodawca opisał czyn zabroniony jako przestępstwo popełnione przeciwko VI przykazaniu Dekalogu z osobą małoletnią lub z osobą, która na stałe używa rozumu tylko w ograniczonym zakresie, lub z osobą, której prawo przyznaje taką samą ochronę. Jest bezsporne, że brak wyraźnego znamienia czasownikowego, tj. ustawowego określenia konkretnych czynności uznawanych za przestępstwo, pozwala w tym wypadku na szerokie rozumienie czynu zabronionego. Pogląd, według którego chodzi o jakąkolwiek czynność zewnętrzną *contra sextum*, jest powszechnie podzielany w doktrynie, ponieważ takie przekonanie jest zakorzenione w przeświadczeniu autorów o tym, że ustawodawca gwarantuje szeroką ochronę ludzkiej seksualności¹². Brak precyzyjnego wskazania czynu zabronionego w rzeczonej materii uprawnia jednak do tego, by za takie przestępstwo uznać każdą czynność o charakterze lubieżnym w obecności małoletniego lub bezbronnego, „np. masturbację, dotykanie intymnych części ciała, niekoniecznie organów płciowych, pieszczoty w kontekście nieczystym, rozbieranie się, pokazywanie materiału pornograficznego czy wręcz tylko lubieżny pocałunek”¹³. Podno-

11 Por. P. Wróbel, *Obligatoryjne wydalenie z instytutu zakonnego w Kościele łacińskim*, Lublin 2021, rozdz. I.3.

12 Por. F. R. Aznar Gil, *Los „graviora delicta” reservados a la Congregación para la Doctrina de la Fe. Texto modificado* (2010), „Revista Española de Derecho Canónico” 68 (2011), s. 300; D. Borek, *Delicta graviora contra mores w Normach De delictis reservatis z 2010 roku*, „Prawo Kanoniczne” 57 (2014) nr 2, s. 56.

13 Por. P. Skonieczny, *Przestępstwo cięższe przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu z małoletnim – uwagi de lege lata i de lege ferenda*, „Prawo Kanoniczne” 60 (2017)

si się również, że charakter przestępczy mogą mieć nieodpowiednie podarunki (np. intymna bielizna), prowadzenie rozmów o tematyce erotycznej (zarówno przez telefon, jak i z użyciem innych technik komunikacji elektronicznej¹⁴) czy opowiadanie o osobistych doświadczeniach seksualnych¹⁵. Należy podkreślić, że przestępstwo popełnia także ten, kto dopuszcza się powyższych naruszeń nawet tylko w sposób wirtualny, tj. ustawodawca nie wymaga fizycznej obecności małoletniego bądź bezbronniego dorosłego w chwili dokonania czynu zabronionego, dopuszczając tym samym telematyczną obecność sprawcy np. przy wszelkiego rodzaju komunikatorów elektronicznych zdolnych do przekazywania obrazu i dźwięku. Charakteru przestępczego nabiera również wabienie małoletniego lub bezbronniego dorosłego w celach lubieżnych także za pomocą powszechnych dziś mediów społecznościowych¹⁶. Nie budzi żadnych wątpliwości, że wszystkie formy (werbalne i niewerbalne) cielesne, głównie seksualne, które poważnie naruszają godność ofiary, kwalifikują się jako przestępstwo kanoniczne. Ponadto ustawodawca w kan. 1395 § 3 KPK z 2021 roku dookreśla jego okoliczności, statuując, że komentowany czyn zabroniony może być popełniony z użyciem przemocy (np. hipoteza gwałtu) lub gróźb, poprzez nadużycie władzy (np. w przypadku stosunku podległości w relacji: nauczyciel, katecheta, wychowawca – uczeń) lub wywieranie przymusu w celu wykonywania

nr 1, s. 149; A. Calabrese, *Diritto Penale Canonico*, Città del Vaticano 2006, s. 336; D. Cito, *Norme „de gravioribus delictis”*, [w:] M. del Pozzo, J. Llobell, J. Miñambres (red.), *Norme procedurali canoniche commentate*, Roma 2013, s. 640; P. Majer, *Prawnokanoniczna ochrona dziecka przed nadużyciami seksualnymi*, [w:] P. Kroczyk (red.), *Prawa dziecka: perspektywa Kościoła*, Kraków 2015, s. 110.

14 Pisanie SMS-ów o treści erotycznej również wyczerpuje znamiona komentowanego przestępstwa.

15 Por. D. G. Astigueta, *La persona e i suoi diritti nelle norme sugli abusi sessuali*, „Periodica de re canonica” 93 (2004), s. 630–632; P. Majer, *Prawnokanoniczna ochrona dziecka przed nadużyciami seksualnymi*, s. 32.

16 Por. Z. Suchecki, *La tutela penale dei minori presso la Congregazione per la Dottrina della Fede riguardo ai delicta graviora*, „Apollinaris” 79 (2006), s. 723.

jakichkolwiek czynności seksualnych przez małoletnich bądź bezbronnych dorosłych, lub do poddawania się im.

W dalszej kolejności ustawodawca w 1398, § 1 2° KPK z 2021 roku przewidział hipotezę uwodzenia, nakłaniania do ukazywania się w sposób pornograficzny lub do uczestnictwa w rzeczywistych lub symulowanych przedstawieniach pornograficznych. Wszystkie te czyny mogą być dokonane zarówno w świecie rzeczywistym („w realu”), jak i wyłącznie w przestrzeni wirtualnej. Szczególnym rodzajem uwiedzenia jest tzw. *grooming*, którego istota sprowadza się do stworzenia szczególnej relacji z ofiarą za pomocą systemów teleinformatycznych lub sieci telekomunikacyjnej w celu wykorzystania seksualnego¹⁷. Sprawca umyślnie zmierza do wprowadzenia małoletniego bądź bezbronnego dorosłego w błąd lub próbuje wykorzystać niezdolność potencjalnej ofiary do pojmowania sytuacji w celu doprowadzenia do spotkania się z nią. *Grooming* zazwyczaj sprowadza się do uwiedzenia małoletniego lub bezbronnego dorosłego i zaproponowania mu obcowania płciowego lub do udziału w produkowaniu lub utrwalaniu (w jakikolwiek sposób) materiałów pornograficznych¹⁸.

Ponadto w redakcji przepisu ustawodawca kreuje hipotezę przestępstwa nakłaniania do ukazywania się w sposób pornograficzny lub do uczestnictwa w rzeczywistych albo symulowanych przedstawieniach pornograficznych. Chodzi o skierowane do publiczności („na żywo” lub za pośrednictwem łącz internetowych) zarówno w rzeczywistym, jak i symulowanym zachowaniu o wyrażnie seksualnym zabarwieniu, ukazanie organów płciowych, intymnych części

17 Por. M. Dąbrowska, *Grooming – wybrane aspekty prawnokarne i kryminologiczne*, Warszawa 2018, s. 12–19; 72–106; K. Fenik, *Grooming – uwodzenie dzieci w Internecie*, [w:] A. Jodko (red.), *Tabu seksuologii*, Warszawa 2008, s. 156.

18 Przestępstwo groomingu jest w Polsce karalne; por. art. 200a kk; M. Bielski, [w:] A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część szczególna*, t. II, *Komentarz do art. 117–277 kk*, Warszawa 2013, s. 78; J. Warylewski, [w:] J. Warylewski (red.), *System prawa karnego. Przestępstwa przeciwko dobrom indywidualnym*, t. 10, Warszawa 2012, s. 770; P. Karlik, *Grooming*, „Edukacja Prawnicza” (2010), nr 1, s. 34.

ciała, małoletniego w celach wyłącznie lubieżnych¹⁹. W komentowanym przestępstwie warto podkreślić, że nie ma znaczenia to, czy małoletni bądź bezbronny dorosły spontanicznie zgadza się na konkretny czyn seksualny, czy sam go prowokuje, czy też czyn jest dokonany wbrew jego woli. Nieistotna jest także płeć małoletniego bądź bezbronnego dorosłego ani nie ma znaczenia jego jednorazowość lub powtarzalność, a nawet to, czy doszło do kontaktu fizycznego pomiędzy sprawcą a ofiarą, czy też nie.

Trzecia hipoteza kreowana przez ustawodawcę w kan. 1398, § 1³ KPK z 2021 roku, odnosi się do czynu zabronionego w postaci nabywania, przechowywania, prezentowania lub rozpowszechniania w jakikolwiek sposób i przy użyciu jakiegokolwiek narzędzia pornograficznych wizerunków małoletnich lub osób bezbronnych, lub tych, którzy nawet tylko w ograniczonym zakresie nie używają rozumu. Jest bezsporne, że ustawodawca szeroko określa czynność wykonawczą przestępstwa, co oznacza, że znacznie poszerza zakres oraz rodzaj czynów podlegających penalizacji (w tym wypadku: przechowywanie, prezentowanie lub rozpowszechnianie).

1.2. Znamień sprawcy

Przestępstwo przeciwko VI przykazaniu Dekalogu wobec małoletniego bądź bezbronnego dorosłego w taki sposób, w jaki zostało zaprezentowane powyżej, w rozumieniu prawa kanonicznego, jest nie przestępstwem indywidualnym, tj. może go popełnić nie tylko duchowny, lecz także osoba konsekrowana lub każdy inny wierny. O powszechności tego czynu świadczy także fakt, że z jego podmiotowego zakresu nie wyłącza się profesów czasowych ani postulątów czy nowicjuszy, choć wobec tych ostatnich nie znajdują zastosowania przepisy regulujące instytucję wydalenia z instytutu zakonnego z uwagi na brak więzów prawnych łączących przygotowujących się

19 Por. M. Romańczuk-Grącka, *Uczestnictwo w prezentacji treści pornograficznych z udziałem małoletniego*, „*Studia Prawnoustrojowe*” 29 (2015), s. 196.

termin „osoba bezbronna” wymaga odpowiedniego doprecyzowania. W normach motu proprio *Sacramentorum sanctitatis tutela* ustawodawca postanowił, że z osobą małoletnią prawnie zrównane są te osoby, które trwale nie są zdolne do używania rozumu. W rewizji tychże *Norm*, promulgowanych w 2021 roku, definicja osoby bezradnej pozostaje w zasadzie identyczna. W przypadku osoby dorosłej i bezradnej należy odnieść się z kolei do motu proprio papieża Franciszka *Vox estis lux mundi*, w którym ustawodawca statuuje, że – za osobę bezbronną – należy rozumieć każdą osobę chorą, z ułomnościami fizycznymi bądź umysłowymi, lub taką, która pozbawiona jest wolności osobistej ograniczającej (nawet tylko sporadycznie) zdolność rozumienia i chcenia lub właściwego przeciwstawienia się doznawanej agresji (por. art. 1, § 2, lit. b). Z zestawienia tych dwóch definicji jasno wynika, że drugi zapis jest znacznie szerszy niż zakres kategorii podlegającej kompetencji Dykasterii Nauki Wiary, ograniczającej się wyłącznie do rozpoznania i sądzenia przestępstw popełnionych względem małoletnich oraz tych, którzy są trwale niezdolni posługiwać się rozumem²². Inne kategorie ofiar, niemieszczące się w katalogu określonym przez powyższe przypadki, podlegają rozpoznaniu i osądowi przez właściwe dykasterie (art. 7, § 1 *Vox estis lux mundi*)²³.

2. Postępowanie administracyjne

Wydalenie profesy z instytutu zakonnego jest postępowaniem o charakterze administracyjnym, w związku z którym można stosować przepisy regulujące proces sporny, zwłaszcza w zakresie środków dowodowych i sposobów ich pozyskiwania. Do niedawna z brzmienia

22 Por. G. Comotti, *I delitti contra sextum e l'obbligo di segnalazione nel motu proprio «Vos estis lux mundi»*, „*Ius Ecclesiae*” 32 (2020), nr 1, s. 249–252; A. Rella Ríos, *El VELM: Remedios procedimentales para atender los casos de denuncias de conductas de abuso sexual*, „*Anuario de Derecho Canónico*” 12 (2023), s. 274–276.

23 Por. Dykasteria Nauki Wiary, *Vademecum...* ver. 2.0, art. I.5.

przepisów regulujących instytucję wydalenia z instytutu można było jasno wyróżnić trójfazowość postępowania wydalającego. Jednakże znaczące zmiany w tym zakresie dokonały się po dwóch niedawnych nowelizacjach dyspozycji kreowanej w kan. 700 KPK z 2023 roku²⁴, według którego potwierdzenie dekretu autorstwa najwyższego przełożonego przez Stolicę Apostolską, nie jest już wymagane²⁵. Wobec braku konieczności uzyskania potwierdzenia decyzji o wydaleniu postępowanie obejmuje dwa etapy: pierwszym jest interwencja przełożonego wyższego, drugim kolegialne działanie przełożonego najwyższego wraz z radą (por. kan. 695, § 2 KPK z 1983 roku; 699 KPK z 1983 roku i kan. 700 KPK z 2023 roku). Gdy chodzi o praktyczne wskazania odnoszące się do prawidłowego przeprowadzenia instrukcji sprawy, warto zaznaczyć, że ten etap postępowania skupia się na zbieraniu dowodów, które potwierdzą oskarżenie. W pierwszej kolejności przełożony wyższy, po otrzymaniu wiadomości o prawdopodobieństwie dopuszczenia się przez podwładnego poważnych naruszeń *contra sextum cum minore*, winien zdecydować o przeprowadzeniu wstępnego dochodzenia w celu weryfikacji zdarzeń i ustalenia prawnej kwalifikacji formułowanych oskarżeń. Do sprawności przeprowadzenia tych zadań winien mianować notariusza lub sekretarza (może być nim sekretarz prowincjalny lub osobisty sekretarz przełożonego wyższego), który – rzecz jasna – nie pełni funkcji instruktora sprawy. Jest nim, w jakimś

24 Por. Franciscus PP., *Litterae apostolicae motu proprio Competentias quasdam decernere*, 11.02.2022, „Communicationes” 54 (2022), s. 90–95 oraz Francesco, *Lettera apostolica in forma di motu proprio con la quale vengono modificati i termini di ricorso del membro dimesso da un istituto di vita consacrata*, 2.04.2023, „Communicationes” 55 (2023), s. 101–102.

25 Ustawodawca domaga się potwierdzenia dekretu wydalającego wyłącznie w przypadku wydalenia *ipso facto* z tytułu nieprawnej nieobecności zakonnika w domu zakonnym, która to nieobecność winna trwać w sposób nieprzerwalny 12 miesięcy; por. Franciscus PP., *Litterae apostolicae motu proprio Communis vita quibus non-nullae Codicis iuris canonici normae mutantur*, 19.03.2019, „Acta Apostolicae Sedis” 111 (2019), s. 483–485.

sensie, sam przełożony lub – najlepiej – jego delegat cieszący się szacunkiem i zaufaniem przełożonego. W toku prowadzonych czynności szczegółowej analizie poddawane są fakty, okoliczności wydarzenia²⁶, a także poczytalność sprawcy²⁷, tj. na przełożonym wyższym ciąży obowiązek udokumentowania, że istnieje związek przyczynowy między sprawstwem a oskarżonym, zarówno na płaszczyźnie materialnej, jak i moralnej²⁸. Konieczne jest zatem udowodnienie, że sprawstwo zostało dokonane *cum dolo*, czyli w warunkach winy umyślnej. Nie mają wiążącej mocy anonimy ani oświadczenia osób powołujących się na zasłyszane informacje, tym bardziej na plotki lub pomówienia. Za każdym razem, kiedy pojawia się konieczność, można pozyskać dowód z opinii biegłego.

Kolejnym obowiązkiem przełożonego wyższego jest przekazanie członkowi, wobec którego ma zostać zastosowane wydalenie, treści oskarżenia oraz zebranych dowodów²⁹. Taka informacja może być podana do wiadomości oskarżonego albo pisemnie (list polecony za potwierdzeniem odbioru), albo ustnie, tj. może być odczytana w obecności dwóch świadków. W przypadku wyboru drugiej możliwości należy sporządzić protokół podpisany przez przełożonego, świadków i samego oskarżonego. Stanowczo odradza się komunikowania oskarżenia i zebranych dowodów zwłaszcza za pomocą poczty elektronicznej i innych podobnych narzędzi, z uwagi na fakt, że e-mail wciąż nie może być uznany za pewny środek przekazu i wymiany informacji³⁰. Zgodnie z dyspozycją kan. 54–56 KPK

26 Por. kan. 1322–1325 KPK z 2021 roku.

27 Por. kan. 1321, § 4 KPK z 2021 roku.

28 Por. D. Borek, *Wydalenie z instytutu zakonnego*, s. 76.

29 Nie stosuje się napomnień kanonicznych, por. T.G. Sullivan, *Separation of members from the institute*, [w:] M. Joice at al. (red.), *Procedural handbook for Institutes of Consecrated Life and Societies of Apostolic Life*, Washington, D.C. 2001, s. 156.

30 Por. P. Michowicz, *Kanoniczne postępowanie administracyjne: zarys problematyki na przykładzie wartości dowodowej środków komunikacji elektronicznej*, „Annales Canonici” 12 (2016), s. 126–127.

z 1983 roku, odmowa złożenia podpisu przez zakonnika powinna być rozumiana jako pomyślnie zakomunikowanie oskarżenia i dowodów.

Jednocześnie ustawodawca gwarantuje mającemu być wydalonemu prawo do obrony, a także do swobodnego i bezpośredniego komunikowania się w tej sprawie z przełożonym najwyższym (por. kan. 698 KPK z 1983 roku)³¹. Oskarżony może korzystać z przysługującego mu uprawnienia do formułowania linii obronnej i przedkładania dowodów przeciwnych oskarżeniu³². Nie można odmówić oskarżonemu obrony przez niego przyjętej w sposób ustny. Należy jednak pamiętać, że jego oświadczenia winny zostać zapisane (np. przez notariusza mianowanego *ad casum*), a następnie podpisane przez przełożonego, broniącego się i – oczywiście – sporządzającego protokół, tj. notariusza. Odmowa korzystania z prawa do obrony winna być właściwie odnotowana przez przełożonego wyższego np. w postaci protokołu, z którego jasno będzie wynikać odstąpienie zainteresowanego od interwencji w sprawie. Z uwagi na brak precyzyjnego określenia ustawowego czasu niezbędnego do przedłożenia dowodów kontestujących oskarżenie, przełożony wyższy winien ustalić właściwy termin, w ramach którego sprawca przedstawi racje przeciwne wydaleniu (np. 10–14 dni użytecznych lub nawet mniej, w zależności od przypadku).

31 W hipotezie klasztorów *sui iuris*, kompetentną władzą do przyjęcia obrony oskarżonego jest biskup diecezjalny (kan. 615 KPK z 1983 roku; zaś w przypadku mnichów – właściwy przełożony określony w prawie własnym (kan. 614 KPK z 1983 roku). Ponadto, por. P. Michowicz, *L'individuazione del superiore competente in ordine all'attuazione del can. 698 CIC z 1983 roku*, „Prawo Kanoniczne” 59 (2016), s. 36–37.

32 Mimo, że materia wydalenia obowiązkowego w niniejszej tematyce dotyczy przestępstwa, tj. przedmiotu prawa karnego, ustawodawca nie przewiduje jednak obowiązkowego wyznaczenia adwokata dla oskarżonego. Postępowanie ma charakter czysto administracyjny i nie jest procesem karnym. Wydaje się jednak, że ewentualna prośba oskarżonego dotycząca posiadania obrońcy, nie jest przeciwna prawu; jest raczej działaniem *praeter legem*. W opinii piszącego, ewentualny brak obrońcy, nie może być jednak uznany jako błąd w procedowaniu sprawy. Brak przedmiotowego orzecznictwa utrudnia formułowanie precyzyjniejszych twierdzeń w tym zakresie.

Faza druga postępowania zakłada przekazanie instrukcji przełożonemu najwyższemu. W materiałach, które powinny zostać przesłane, należy zamieścić: krótkie CV wydalanego, relację przełożonego dotyczącą przedmiotowych naruszeń (poczytalnych i prawnie potwierdzonych) ustalonych w dochodzeniu, odpowiedzi obrończe zainteresowanego, votum przełożonego wraz z opinią swej rady, choć ustawodawca nie wymaga jej wysłuchania (lecz również nie wzbrania), prośbę przełożonego wyższego o wydanie dekretu wydalającego. Dokumenty winny być podpisane przez przełożonego i sekretarza bądź notariusza i samego zainteresowanego, ale tylko te – rzecz jasna – dotyczące składanych przez niego oświadczeń lub poświadczających zapoznanie się z zebraniem w sprawie materiałem. Warto pamiętać o tym, że pominięcie lub zaniechanie któregoś z istotnych elementów postępowania może skutkować jego nieważnością *in procedendo*, co – jako argument – na pewno wykorzysta wydalany w rekursie hierarchicznym.

Zadaniem przełożonego najwyższego wraz z radą jest dokładna analiza akt postępowania oraz dokonanie wstępnej weryfikacji poprawności oceny faktów i okoliczności sprawstwa, a więc studium akt z pierwszego etapu rozpoznania sprawy. Pod rygorem nieważności decyzji, ustawodawca statuuje, że rada przełożonego winna składać się przynajmniej z czterech członków (por. kan. 699, § 1 KPK z 1983 roku), a jej zadaniem jest dokładne rozważenie dowodów, argumentów i obrony znajdujących się w otrzymanych aktach. Warto nadmienić, że działanie przełożonego najwyższego wraz ze swoją radą poprzez tajne głosowanie³³ mające rozstrzygnąć kontrowersję, jest aktem kolegialnym, co oznacza, że – w drodze wyjątku przewidzianego wprost i bezpośrednio przez ustawodawcę – przełożony

33 Szerzej D. Andrés, *De secreta suffragatione ad decidendum dimissionem Religiosorum* (can. 699, § 1), „Commentarium pro Religiosis et Missionariis” 69 (1988), s. 207–208.

najwyższy staje się członkiem kolegium głosującego³⁴. Głosowanie tajne rządzi się przepisami określonymi przez ustawodawcę w kan. 119, 2° KPK z 1983 roku, chyba że w prawie własnym ustawodawca postanowił inaczej. Do wydania dekretu wydalenia wymaga się użycia w głosowaniu bezwzględnej większości głosów w pierwszym lub w drugim głosowaniu. W przypadku równej ilości głosów w każdym głosowaniu „najwyższy przełożony może przeważyć swoim głosem (np. nad sprawą głosuje najwyższy przełożony i pięciu radnych, a w dwóch kolejnych głosowaniach stosunek głosów wynosi 3:3)”³⁵.

3. Dekret wydalenia

Nie budzi wątpliwości, że decyzja o wydaleniu zakonnika, któremu zostało udowodnione sprawstwo, jest aktem administracyjnym, co oznacza, że jego formalne przygotowanie rządzi się przepisami określonymi przez ustawodawcę w odniesieniu do poszczególnych dekretów. Decyzja musi być zredagowana pisemnie, a jej autor, pod rygorem nieważności dokumentu, ma prawny obowiązek wykazania – przynajmniej sumarycznie – motywów wydalenia, faktycznych i prawnych (por. kan. 699, § 1 KPK z 1983 roku)³⁶. W praktyce dekret wydalenia przypomina redakcję wyroku kończącego rozpoznanie sporu: krótki opis sprawy wraz z podaniem jej przedmiotu; motyw *in iure* (część normatywna wyroku, w której przyporządkowuje się

34 Zgodnie z wykładnią autentyczną Papieskiej Rady ds. Tekstów Prawnych z 5 lipca 1985 roku, przełożony wyższy potrzebujący zgody/opinii kolegium głosującego, sam nie posiada prawa głosu tej sprawie, nawet w przypadku konieczności jej rozstrzygnięcia przy równym rozłożeniu głosów; por. Pontificium Consilium de Legum Textibus Interpretandis, *Responsum ad propositum dubium diei 5.07.1985*, „Acta Apostolicae Sedis” 77 (1985), s. 771.

35 Por. D. Borek, *Wydalenie z instytutu zakonnego*, s. 117 wraz z przypisem nr 10. Pogląd dyskusyjny.

36 Kan. 699, § 2 KPK z 1983 roku: «W klasztorach niezależnych, o których mowa w kan. 615, wydanie decyzji o wydaleniu należy do biskupa diecezjalnego, któremu przełożony winien przedstawić akta przejrane przez swoją radę».

wydarzenie prawne [przestępstwo] normie o charakterze ogólnym i abstrakcyjnym³⁷), motywy *in facto* (stan faktyczny kontrowersji³⁸) oraz sentencję końcową. Ustawodawca nie oczekuje rozbudowanego uzasadnienia decyzji, dlatego jej motywy należy przedstawić krótko, lecz precyzyjnie. Z całą mocą należy podkreślić, że kościelny ustawodawca, mając na celu ochronę praw wydanego, nakazuje autorowi dekretu wskazać jego odbiorcy przysługujące mu gwarancje prawne, tj. możliwość wniesienia przez niego rekursu hierarchicznego do kompetentnej władzy w terminie 30. dni użytecznych od otrzymania powiadomienia o decyzji. Pominięcie powyższej formalności skutkuje jej nieważnością³⁹. Bezpośrednim skutkiem prezentacji ewentualnego rekursu administracyjnego jest zawieszenie wydanej decyzji, co oznacza, że – do czasu rozpoznania rekursu przez władzę hierarchicznie wyższą – zakonnik wciąż jest członkiem instytutu, ma w nim prawa i obowiązki określone prawem powszechnym i własnym. To kolejna gwarancja ochrony statusu prawno-kanonicznego zakonników, którzy – znajdując się w sytuacji wydalenia – cieszą się licznymi uprawnieniami zezwalającymi na najobiektywniejszą z możliwych ocenę przypisywanego im sprawstwa.

W sytuacji, w której wydany nie zamierza przedkładać rekursu, zgodnie ze znowelizowanym brzmieniem kan. 700 KPK z 2023 roku, dekret ten staje się skuteczny od momentu powiadomienia jego adresata, tj. bez wcześniejszego potwierdzenia decyzji przez Stolicę Apostolską. Wymóg jej interwencji był przedmiotem intensywnych

37 Prócz norm prawa powszechnego, można wskazać normy prawa własnego (konstytucje, statuty, dyrekoria).

38 Należy się odnieść do zaistniałych i udowodnionych faktów oraz poczytalności wydanego.

39 Znowelizowana norma wyrażona w kan. 700 KPK z 2023 roku brzmi: „Dekret wydalenia wydany w odniesieniu do profesy staje się skuteczny od chwili powiadomienia o tym zainteresowanego. Jednak do ważności dekretu wymaga się, by zawierał pouczenie o przysługującym wydalonemu prawie wniesienia, w ciągu dziesięciu dni od otrzymania powiadomienia, rekursu do właściwej władzy. Rekurs ma skutek zawieszający”.

dyskusji podczas prac nad przygotowaniem nowego „posoborowego” kodeksu, którego jednym z kryteriów odnowy miał być postulat sformułowany przez I Synod Biskupów i wyrażony w słynnych *Principia quæ* (nr 6) dotyczący usunięcia nadużyć w sprawowaniu władzy rządzenia⁴⁰, zwłaszcza w instytucjach zakonnych żeńskich, o czym obficie informowała już doktryna⁴¹. Tym bardziej zdumiewa fakt, że ustawodawca zdecydował się na odstępstwo od koniecznej (w mojej opinii) weryfikacji sprawy w tak kluczowych dla zakonników decyzjach, jak ich wydalenie z instytutu⁴².

Ostatnią czynnością do skutecznienia jest notyfikacja dekretu, tj. urzędowe powiadomienie zainteresowanego o fakcie i treści wydanego dekretu. Staje się on skuteczny dopiero od momentu, w którym adresat zapoznał się z jego zawartością i złożył pod nim podpis⁴³, dokumentując tym samym, że przyjął do wiadomości decyzję właściwej władzy kościelnej.

Istnieją dwa najczęstsze sposoby notyfikacji: pierwszy polega na doręczeniu dekretu, drugi – na odczytaniu jego treści. O ile pierwsza z możliwości nie potrzebuje szerszego komentarza (doręczenie dokonuje się za pomocą listu poleconego za potwierdzeniem odbioru), o tyle druga hipoteza domaga się komentarza i wyjaśnienia. Kiedy wręczenie pisma nie jest możliwe, można odczytać wydanemu jego zawartość. Dzieje się to zazwyczaj w obecności dwóch

40 Por. Synodus Episcoporum, *Principia quæ Codicis iuris canonici recognitionem dirigant*, „Communicationes” 1 (1969), s. 82–83.

41 Por. J. L. Gutiérrez, *Potestad dominativa*, [w:] *Diccionario General de Derecho Canónico*, t. VI, ed. J. Otaduy, A. Viana, J. Sedano, Navarra 2012, s. 312–313; T. Rincón-Pérez, *Sub c. 596*, [w:] *Comentario exegetico al Código de Derecho Canónico*, II/2, Pamplona 19972, s. 1469–1472; P. Michowicz, *Ancora sul concetto di diritto soggettivo nell'ordinamento della Chiesa*, „Annales Canonici” 17 (2021), s. 90.

42 O krytyce przepisów por. P. Michowicz, *Osservazioni critiche sulla novella del can. 700 CIC 1983 secondo il Motu Proprio „Competentias quasdam decernere” del Sommo Pontefice Francesco*, złożone do druku w „Annales Canonici”.

43 W praktyce zakonnik podpisuje stosowny dokument, w którym stwierdza się, że określonego dnia dokument został mu przekazany przez osobę do tego upoważnioną, przez autora dekretu.

świadków lub notariusza. Konieczne jest sporządzenie protokołu, który powinien być podpisany także przez wydalonego. W przypadku odmowy złożenia podpisu dekret uznaje się za prawidłowo notyfikowany podobnie jak w sytuacji, w której wydalony, mimo wezwania do odbioru lub wysłuchania treści, nie stawia się bez poważnego powodu (po. kan. 55–56 KPK z 1983 roku). Warto podkreślić, że wezwanie do doręczenia powinno zostać sporządzone na piśmie ze wskazaniem powodu oraz terminu i miejsca odczytania. Musi również istnieć pewność prawna, że wezwanie dotarło do adresata. Zapewnia ją pocztowe potwierdzenie odbioru albo oświadczenie dwóch świadków, którzy potwierdzają dostarczenie listu pod adres zamieszkania. Gdy osoba wezwana nie pojawia się na odczytaniu, sporządza się protokół uznawany za domniemaną notyfikację dekretu wydalenia⁴⁴. W przypadku, w którym wydalony byłby nieosiągalny ze względu na nieznaną jego aktualnego adresu zamieszkania, o dokonanych wydaleniach powiadamia się edyktem. W praktyce rekomendowanej przez Stolicę Apostolską decyzję o wydaleniach umieszcza się na ogólnodostępnej tablicy w domu zakonnym ostatniej rezydencji zakonnika⁴⁵. Zamieszczenie takiej informacji powinno być udokumentowane protokołem, z uwagi na to, że wydalony może kontestować fakt notyfikacji w ewentualnym rekursie hierarchicznym i wykorzystywać brak tej formalności określając go jako błąd w procedowaniu sprawy.

44 Por. W. Kiwior, *Procedura obowiązująca przy eksklaustracji, sekularyzacji i wydaleniu z instytutu życia konsekrowanego*, „Prawo Kanoniczne” 38 (1995) nr 3–4, s. 153; M. Bider, *Wydalenie fakultatywne z instytutu zakonnego według Kodeksu prawa kanonicznego*, Lublin 2006, s. 146–147 (wraz z bibliografią).

45 Por. J. F. Egaña, *Gli IVC e le SVA. Questioni canoniche. Quando il religioso è da considerarsi dimesso: con il decreto del moderatore supremo o con la ratifica della Santa Sede*, „Vita Consacrata” 28 (1992), s. 288.

4. Sankcje karne

Zmiana brzmienia kan. 1398 § 2 KPK z 2021 roku pozwala stwierdzić, że gdy przełożony wyższy odstępuje od wydalenia zakonnika, który dopuścił się poważnych naruszeń *contra sextum* wobec osoby małoletniej lub bezbronnej – a więc sprawcy czynu opisanego w § 1 tej normy albo w kan. 1395 § 3 KPK z 2021 roku – może wymierzyć kary wskazane enumeratywnie w kan. 1336 § 2–4 KPK z 2021 roku. Chodzi przede wszystkim o kary ekspiacyjne w formie nakazu (§ 2; np. pobytu w określonym domu zakonnym), zakazu (§ 3; np. pełnienia wybranych urzędów, zadań, posług lub funkcji, zwłaszcza związanych z kontaktem z małoletnimi; korzystania z czynnego lub biernego prawa wyborczego w instytucie; noszenia stroju zakonnego) oraz pozbawienia (§ 4; np. wszystkich lub niektórych urzędów, tytułu dającego prawo do wynagrodzenia kościelnego, przywilejów). Prawo własne instytutu może przewidywać kary dodatkowe, co jednocześnie oznacza zakaz stosowania sankcji niewskazanych wprost przez ustawodawcę, zgodnie z zasadą *nulla poena sine lege*⁴⁶. Niezależnie od nakładania wspomnianych kar, ustawodawca w kan. 1398, § 2 KPK z 2021 roku stanowi możliwość karania innymi sankcjami w zależności od ciężkości przestępstwa.

Zakończenie

O żywotności instytucji prawnej wydalenia zakonników z instytutu życia konsekrowanego lub stowarzyszenia życia apostołskiego świadczą nie tylko liczne bieżące nowelizacje przedmiotowych przepisów⁴⁷, lecz także formułowane przez doktrynę postulaty ich dalszej (pilnej?) rewizji⁴⁸, zwłaszcza niedającej się pogodzić z magisterium Biskupów

46 Nie ma kary bez ustawy – według D. 50, 16, 131,1 (Ulpianus); 50, 16, 244 (Paulus).

47 Por. D. Moral Carvajal, *Reforma postcodicial en el pontificado del Papa Francisco sobre la vida consagrada*, „Estudios Eclesiásticos” 97 (2022), s. 1030–1034.

48 Por. P. Skonieczny, *Przestępstwo cięższe*, dz. cyt., s. 170.

Rzymskich⁴⁹ uznaniowości przełożonych wyższych w proponowaniu alternatywnych niż wydalenie rozwiązań w hipotezie skrucy i obietnicy poprawy sprawcy przy jednoczesnym stwierdzeniu wyczerpania znamion przestępstwa *contra sextum cum minore* (por. kan. 695, § 1 KPK z 2022 roku). Pozostaje żywić nadzieję, że ustawodawca nie zaniecha wysiłków ukierunkowanych na budowanie racjonalnych rozwiązań dyspozycji norm wciąż dyskusyjnych, ponieważ to przepisy i normy wyrażają wartości pojmowane za fundamentalne dla kulturowej tożsamości wspólnoty Kościoła i – szerzej – chrześcijańskiego świata.

Literatura przedmiotu

- Borras A., *Droit canonique, abus sexuel et délits réservés*, „Vie Consacrée” 2 (2003), s. 76–99.
- Borek D., *Wydalenie z instytutu zakonnego w świetle aktualnie obowiązującego kanonicznego prawa karnego*, Tarnów 2016.
- Carvajal D. M., *Procedimiento y efectos jurídicos de la expulsión de un instituto religioso. La desobediencia como posible causa de expulsión*, Roma 2019 (wzory pism w Aneksie).
- Skorupa A., *Przyczyny i procedura wydalania duchownych z instytutu zakonnego*, „Prawo Kanoniczne” 54 (2011) nr 3–4, s. 147–168.
- Stokłosa M., *Aktualna problematyka sekularyzacji i wydalenia z instytutu*, [w:] *Prawo kanoniczne pomocą osobom konsekrowanym w dążeniu ad perfectam caritatem*, red. B. Szewczul, Warszawa–Kraków 2015, s. 169–221.

49 Por. Benedykt XVI, *List pasterski do katolików Irlandii*, 19 marca 2010, pkt. 7, https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/pl/letters/2010/documents/hf_ben-xvi_let_20100319_church-ireland.html (dostęp: 23.10.2023); Franciszek, *List do Ludu Bożego*, 20 sierpnia 2018, pkt. 2, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/letters/2018/documents/papa-francesco_20180820_lettera-popolo-didio.html (dostęp: 23.10.2023).

Wróbel P., *Obligatoryjne wydalenie z instytutu zakonnego w Kościele łacińskim*, Lublin 2021.

Przykładowe orzecznictwo

Supremum Signaturæ Apostolicæ Tribunal, dimissionis, *coram* Cacciavillan, *diei 22 iunii 2002*, Prot. N. 29418/98 CA, „L'attività della Santa Sede” (2002), s. 849, wraz z komentarzem w „Studies in Church Law” 3 (2007), s. 351–366.

Abstrakt

„Nieskazitelna stanowczość” ustawodawcy w obliczu przestępstw pedofilii popełnionych przez osoby konsekrowane. Uwagi praktyczne

Rozdział o. Przemysława Michowicza ukazuje, jak reforma księgi VI kodeksu prawa kanonicznego, dokonana konstytucją apostołską „Pascite gregem Dei”, rozszerzyła odpowiedzialność karną na wszystkie osoby konsekrowane, nie tylko duchownych, w odniesieniu do przestępstw pedofilskich wobec małoletnich oraz dorosłych bezbronnych. Autor wskazuje, że nowa hipoteza kan. 1398 § 2 KPK z 2021 roku obejmuje osoby konsekrowane aktywnie zaangażowane w duszpasterstwo, wychowanie i edukację dzieci, młodzieży oraz osób niepełnosprawnych, grożąc im karą pozbawienia wszelkich urzędów i innymi sprawiedliwymi sankcjami za czyny pedofilskie ujęte w zamkniętym katalogu § 1. Podkreśla, że przepis ten jest owocem ponad dziesięciu lat prac legislacyjnych i poszukiwania optymalnych rozwiązań w materialnym prawie karnym Kościoła, łącząc dotychczasowe regulacje w spójną konstrukcję, która ma zapewnić „nieskazitelną stanowczość” ustawodawcy wobec przestępstw pedofilii. Autor zwraca także uwagę na precyzję terminologiczną (np. wybór określenia „bezbronny” zamiast „bezaradny”) jako istotny element skutecznej ochrony osób szczególnie narażonych.

Słowa kluczowe: pedofilia, osoby konsekrowane, kan. 1398 KPK, *Pascite gregem Dei*, dorośli bezbronni

Abstract

“Impeccable firmness” of the legislator in the face of pedophile offences committed by consecrated persons. Practical remarks

Fr. Przemysław Michowicz’s chapter shows how the reform of Book VI of the Code of Canon Law, enacted by the apostolic constitution “*Pascite gregem Dei*,” has extended criminal responsibility to all consecrated persons, not only clerics, with regard to pedophile offences against minors and vulnerable adults. The author explains that the new hypothesis of canon 1398 § 2 CIC of 2021 covers consecrated persons engaged in pastoral, educational, and formative activities with children, young people, and persons with disabilities, threatening them with removal from all offices and other just sanctions for pedophile acts listed in the closed catalogue of § 1. This provision is presented as the result of more than a decade of legislative work and necessary changes in substantive canonical criminal law, combining earlier norms into a coherent structure intended to express the legislator’s “impeccable firmness” in responding to pedophile crimes. The chapter also highlights the importance of precise terminology (for example, preferring the term “defenceless” to “helpless”) as a key element in effectively protecting particularly vulnerable persons within the Church’s legal system.

Keywords: pedophilia, consecrated persons, canon 1398 CIC, *Pascite gregem Dei*, vulnerable adults

DR HAB. PRZEMYSŁAW MICHOWICZ OFMConv, prof. Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie – franciszkanin, profesor nadzwyczajny w Katedrze Prawa Osobowego i Ustroju Kościoła Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, kierownik dyscypliny: prawo kanoniczne. Absolwent Instytutu Utriusque Iuris Papieskiego Uniwersytetu Laterańskiego w Rzymie. Zainteresowania naukowe są skupione wokół zagadnień prawa instytutów życia konsekrowanego, ogólnej teorii prawa kanonicznego oraz szeroko pojętej komparatystyki prawniczej.